

Pleidooi voor controverser en provocatie

BROWN SUGAR VAN HET TONEEL VERBANNEN

Tijdens hun jongste tournee door de States, schrapten The Rolling Stones de wereldhit *Brown Sugar* van de speellijst. Het succesnummer, dat de voorbije halve eeuw ononderbroken deel uitmaakte van hun shows, werd niet politiek correct bevonden. *Brown Sugar* handelt inderdaad expliciet over de slavernij van zwarte vrouwen in Amerika. Volgens de aanklagers zou het lied racisme, seksueel geweld en pedofilie vergoelijken. En vooral: de zwarte vrouw en de slavernij in een verkeerd daglicht stellen.

Eddy Bonte

Wat staat er dan wel in *Brown Sugar* dat in naam van het feminisme en het antiracisme niet aan de schaar van de censor is kunnen ontsnappen?

De tekst van *Brown Sugar* roept controverse op omdat onomwonden wordt gesproken over de sadistische praktijken van een slavenhouder die zijn slavinnen afranselt en seksueel misbruikt. De slavendrijver is Engels en blank ('*English blood runs hot*'). De slavin een zwarte Afrikaanse en duidelijk heel jong. Haar moeder een '*tent show queen*', een praktijkpop voor schooljongens.

Alle pogingen om eenvormigheid
op te leggen, bleken uiteindelijk
faliekant af te lopen

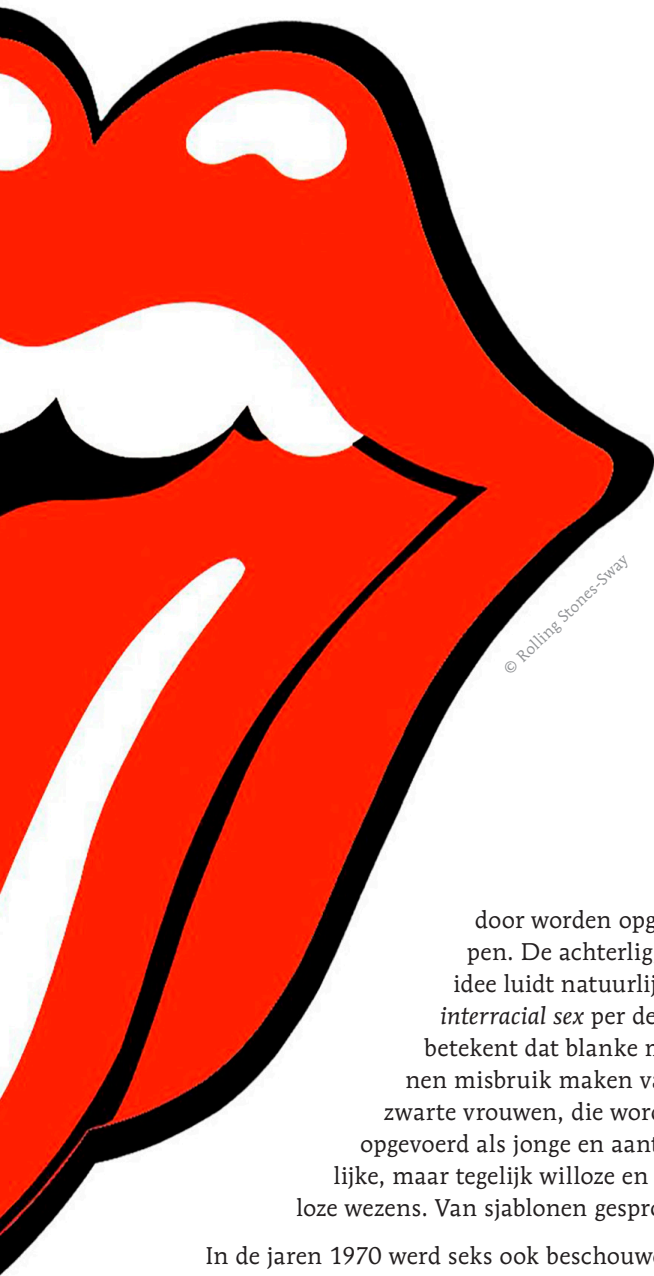
De vrouw des huizes slaat haar ogen ten hemel, maar laat begaan – uiteindelijk leeft ook zij van de mensenhandel ('*Lady of the house wonderin' where it's gonna stop*'). Tekstschrijver Mick Jagger voert tenslotte nog een oudere man ten tonele die kickt op SM-plus: '*I'm no school boy, but I know what I like*'.

Toch wordt ook veel gesuggereerd en aan de fantasie van de luisteraar overgelaten. Zo is *brown sugar* een synoniem voor heroïne. De beeldspraak is niettemin zo direct, zo donker en sterk, dat het nummer taboedoorbrekend werkt. Toen het in 1971 op plaat verscheen, paste de opgeroepen sfeer wonderwel in een tijdsgewricht waarin het ene seksuele taboe na het andere sneuvelde: homoseks, seks tussen jonger en ouder, seks tussen baas en ondergeschikte of een combinatie: de film *L'Empire des sens* uit 1976, handelt over een oudere man die een passionele seksrelatie onderhoudt met een van zijn jongere dienststers.

Brown Sugar drijft het nog een stap verder: niet enkel oud en jong, niet enkel baas en ondergeschikte, maar daar bovenop blank en zwart.

Seksuele relaties tussen blank en zwart worden in de VS benoemd met de term *interracial sex*. Dat seks tussen rassen (die dan weer niet bestaan) een aparte term behoeft, spreekt boekdelen over het ongemak en de walging die er-

door worden opgeroepen. De achterliggende idee luidt natuurlijk dat *interracial sex* per definitie betekent dat blanke mannen misbruik maken van zwarte vrouwen, die worden opgevoerd als jonge en aantrekkelijke, maar tegelijk willoze en seksloze wezens. Van sjablonen gesproken.

In de jaren 1970 werd seks ook beschouwd als een middel tot zelfbevrijding en een hefboom om verboden te doorbreken inzake relaties, het huwelijk, opvoeding, allerhande gedragspatronen en stereotype rolverdelingen. Alle vormen ervan werden bespreekbaar gemaakt, inclusief pedofilie en bestialiteit.

Non-discriminatie en gelijkwaardigheid staan hoog op de agenda van humanisten, maar niet om een maatschappij op te trekken die lijkt op een staafdiagram

Brown Sugar mocht dan wel botsen met de oude morele orde, de nieuwe generatie zong het uit volle borst mee. Nu echter, luidt de boodschap dat oude, blanke mannen met hun poten van dat onderwerp af moeten blijven, want het behoort exclusief de Afro-Amerikaanse gemeenschap toe.

NOOD AAN CONTROVERSE

Wie onaantastbaarheid claimt voor zichzelf en zijn clan, vergeet even dat wij in het Westen deel uitmaken van een heterogene samenleving, al vele eeuwen lang. Meestal

wekte die heterogeniteit conflicten op: de klassenstrijd is er één voorbeeld van, maar evengoed de machtsverschuiving van adel naar burgerij, de oorlogen tussen hervormers en rooms-katholieken, of de recentere schermutselingen tussen gelovigen en vrijzinnigen. Alle pogingen om een-vormigheid op te leggen, bleken uiteindelijk faliekant af te lopen. De heterogeniteit komt immers altijd terug.

Democratie is geen estafette, maar een parcours met flinke hindernissen: provocatie en controversen lijken me daarom noodzakelijke raderen

Er wordt ook even vergeten dat we net daarom zijn overeengekomen om die heterogeniteit niet langer met geweld en repressie uit te bannen, maar ze in te kapselen als positief kenmerk van ons type samenleving. Dat vredelievende en pluralistische uitgangspunt, legt het fundament voor non-discriminatie, of, positief geformuleerd, van gelijkwaardigheid.

Non-discriminatie en gelijkwaardigheid staan hoog op de agenda van humanisten, maar niet om een maatschappij op te trekken die lijkt op een staafdiagram: alle blokken naast elkaar, zonder bruggen of verbindingen. Dan creëren we gewoon een veelvoud aan homogene groepen.

We opteren integendeel voor overleg, onderhandeling en dialoog. Democratie is daar één belangrijk instrument van, op voorwaarde dat de oppositie daadwerkelijk functioneert.

Om te vermijden dat ons heterogeen systeem in slaap valt en de hang naar homogeniteit terrein wint, hebben we nood aan meer dan het rollenspel van de ingebouwde oppositie. Democratie is geen estafette, maar een parcours met flinke hindernissen: provocatie en controversen lijken me daarom noodzakelijke raderen om een heterogeen systeem wakker te houden en afwijkingen te counteren.

Censureren, en dan nog in naam van gelijkheid, feminisme en antiracisme, hoort daar niet bij. Nooit.

MIDNIGHT RAMBLER

Voorlopig wordt niet aan de rest van de Stones-catalogus getornd. Het ontbreekt nochtans niet aan controversiële teksten. Toegegeven, die handelen niet over sadistische seks tussen blank en zwart.

Toch zouden feministen van de *nouvelle vague* en andere realiteitsontkenners aanstoot kunnen nemen aan *Midnight Rambler* (van het album *Let It Bleed*, 1969). De vrouw wordt namelijk voorgesteld als een krachteloze die geen schijn van kans maakt tegen haar moordenaar. Ze verzet zich niet, de *killer* baant zich een weg naar haar kamer, verkracht, slaat en moordt: *'I'll stick my knife right down your throat, baby. And it hurts'*.

Brown Sugar / Bitch / Let It Rock

Cover van de single *Brown Sugar*.

De Stones zingen inderdaad over een seriemoordenaar die om middernacht toeslaat. Je moet het de Stones vooral zien uitbeelden, want op scène hangt Jagger met overtuiging de sadistische vrouwenmoordenaar uit. Op een bepaald ogenblik zit hij op zijn knieën, trekt de riem uit zijn broek en slaat ermee op de grond, het gesyncopeerde ritme volgend. De *Midnight Rambler* is een pure sadist, 'the hit-and-run raper in anger, the knife-sharpened tippie-toe, or just the shoot 'em dead brainbell jangler', ja een 'proud black panther' die iedereen te snel af is ('I'll steal your mistress from under your nose').

Dogmatici kunnen niet verder denken dan weer een dogma

Dit nummer raakt onrechtstreeks nog een ander taboe aan, namelijk de fascinatie van bepaalde vrouwen voor criminelen, ja, zelfs verkrachters, en de fantasie die mannelijke geweldplegers bij sommige vrouwen oproepen, zoals vertolkt in de film *Silence Of The Lambs*.

Sympathy For The Devil is een ander meesterwerkje. Op een bijzonder opzwepend ritme, bezingen de Stones dat de wereld blijkbaar wordt geregeerd door duivelse krachten. Hoe leg je anders uit dat geweld wordt gebruikt om een betere wereld te bewerkstelligen – revoluties, godsdienstoorlogen, ideologische conflicten? De mens wijst de Duivel met de vinger en de Duivel antwoordt: 'what's puzzling you is the nature of my game'. De aard van het spel wekt verwarring, maar het spel wordt gespeeld door de mens zelf:

'I shouted out
Who killed the Kennedys?
When after all
It was you and me'

NEW BOSS, OLD BOSS

De roep om *Brown Sugar* van de speellijst te halen, kan enkel komen van een groep die diversiteit niet beoogt als alternatief voor de gevestigde orde, maar als een variant ervan. Hetzelfde, maar anders. Dogmatici kunnen niet verder denken dan weer een dogma.

Zo'n dogmatisch denkraam moet continu worden geprovoceerd via controversiële uitspraken en daden

Dronken van zijn succes, vestigde Martin Luther een nieuwe kerk die andere antiroomse hervormers gewelddadig uitschakelde. De ene ketter kon de andere niet verdragen. De hervormer die uit ongenoegen over de verstarring en het dogmatisme van Rome in de contramine ging en vrijheid van interpretatie opeiste, eindigde amper een paar decennia later als een absolutist, heiliger dan de paus.

Het eindresultaat: twee repressieve machten in plaats van één, oorlog en onderlinge vervolging alom. Vertaald: eerst racisten en extreem rechts, dan *woke* tegen de racisten en extreem rechts om uiteindelijk te belanden bij de tweeenheid racisten en *woke*. Om het eens met een andere groep te zeggen: 'Meet the new boss, same as the old boss' (uit 'Won't Get Fooled Again', van The Who op hun album *Who's Next* uit 1971).

Wie *Brown Sugar* naar de slachtbank leidde, wenst helemaal geen meervoudig beeld van racisme, seksualiteit, slavernij en sadistische onderwerping. Integendeel, zij eisen de enig mogelijke interpretatie ervan op en verbieden daardoor elke andere mening, zelfs een artistieke.

Het bobijntje van die logica loopt steeds verder af: blanken mogen geen uitspraken doen over zwarte cultuur of met die cultuur omgaan, zelfs niet artistiek. Eindresultaat: het kwestieuze verhaal van de dominerende blanke partij, wordt aangevuld met een even kwestieus verhaal van de zwarte onderdrukte partij.

In plaats van voortschrijdende geschiedschrijving, worden twee monolithische blokken geserveerd. En dat is geen heterogeniteit, geen pluralisme, geen diversiteit: dat is simpelweg ouderwetse verzuiling, maar veel fanatieker en met een regenboogstrik er rond. Een eendimensionale mens.

Zo'n dogmatisch denkraam moet continu worden geprovoceerd via controversiële uitspraken en daden, in het bijzonder op het niveau van intuïties, fantasie, reflexen en instincten: die zijn niet verder ethisch gemotiveerd en vallen moeilijk te controleren. Lust bijvoorbeeld:

'Yeah, when you call my name
I salivate like a Pavlov dog'

(Uit: *Bitch*, 1971).

In *Stray Cat Blues* (1968) gaat het om seks met een vijftienjarige, maar die 'zwerfkat' is van nature een wilde kat.

De mannelijke hoofdpersoon nodigt ook het vriendinnetje van de 'stray cat' uit om mee te stoeien. Een triootje, of groepsseks:

'You say you got a friend,
that she's wilder than you
Why don't you bring her upstairs
If she's so wild then she can join in too'

STORING

Want dat is het natuurlijk: de Stones hebben een hele collectie nummers die krassen maken in het marketing-portretje van de Ideale Samenleving, het huis-tuin-en-keukengeluk, het monogame modelgezin met twee kinderen en twee auto's, de doelloosheid vermomd als zorg voor mentale gezondheid.

In de jaren 1970 werd seks ook beschouwd als een middel tot zelfbevrijding en een hefboom om verboden te doorbreken

In plaats van de rimpelloosheid, bezingen The Rolling Stones de rusteloosheid, de onbeschaafde kant van het bestaan, de verleiding om de morele consensus op te blazen.

De 'repressieve tolerantie' (Herbert Marcuse) stelt onze maatschappij in staat om veel te absorberen, zolang het blinkend vernis niet wordt afgekrabd. Uit den boze is de vrije, onthechte geest die vrij spreekt en ziet.

In ons joods, christelijk en islamitisch bestel echter, is de hoofdvijand het vrije en onthechte lichaam dat ook het hoofd en het hart vult met voldoening en genoeg heeft aan zichzelf: seksualiteit, maar eigenlijk elke zinnelijke beleving, inclusief de roes, de dans, de zang en de muziek.

Kunst is het typevoorbeeld van de kruising, de mulat, de mesties, de halfbloed, de creool en derhalve ook van de dubbele identiteiten

Kunst is het typevoorbeeld van de kruising, de mulat, de mesties, de halfbloed, de creool en derhalve ook van de dubbele identiteiten, overgangsculturen en verschuivende perspectieven.

'Said my name is called disturbance
I'll shout and scream, I'll kill the king, I'll rail at all his servants'.

(Uit: *Street Fighting Man*, 1968)

WORD LEERKRACHT NIET-CONFESSIELE ZEDENLEER

Beste Vrijdenker,

Wil jij mee het verschil maken en jongeren kritisch leren denken in een wereld die bol staat van misleiding, fake news en complottheorieën? Overweeg dan om leerkracht niet-confessionele zedenleer (NCZ) te worden.

Ben je (m/v/x) vrijdenker, filosoof, moralist, humanist, rationalist, kritisch denker, eco-modernist, effectief altruïst, atheïst... of een fijne mix van dit alles?

We need you for NCZ!

NCZedenleer.be
vrijzinnig humanisme • in de klas

Werken met jongeren in de klas is sowieso kicken! Iedereen zou het eens moeten proberen. Misschien blijkt het wel jouw passie!

RIKZ.S

Bekijk hier de mogelijkheden van(uit) jouw diploma:
www.rikz.be

